

Мукачівський державний університет
Факультет менеджменту та індустрії гостинності
Кафедра географії та суспільних дисциплін

Етика бізнесу та підприємницьке право

Методичні рекомендації
до виконання практичних занять та самостійної роботи

для здобувачів денної форми навчання
спеціальності ДЗ «Менеджмент»
другого (магістерського) рівня вищої освіти

Мукачево
2026

УДК 174.4:347.7

*Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною радою
Мукачівського державного університету
протокол №12 від «25» червня 2026 р.
Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри
географії та суспільних дисциплін
протокол №23 від «03» червня 2026 р.*

Укладач

Пігош В.А. – к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування та маркетингу

Рецензент

Лизанець А.Г. – к.е.н., доцент кафедри менеджменту, управління економічними процесами та туризму

E45

Етика бізнесу та підприємницьке право: методичні рекомендації до виконання практичних занять та самостійної роботи для здобувачів 1-го курсу денної форми навчання спеціальності D3 «Менеджмент», другого (магістерського) рівня вищої освіти / укладач В.А. Пігош. – Мукачево: МДУ, 2026. – 35 с. (1,6 д. а.).

У методичних рекомендаціях структуровано тематику практичних занять та самостійної роботи з дисципліни відповідно до затвердженої програми. Наведено питання для обговорення, питання для самоконтролю, практичні завдання, кейси, тестові завдання та тематику рефератів, використання яких сприятиме формуванню у здобувачів системи знань щодо етичних засад ведення бізнесу, правового регулювання підприємницької діяльності та розвитку навичок прийняття управлінських рішень з урахуванням правових і етичних норм.

© МДУ, 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
1. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ.....	6
2. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	7
Тема 1. Теоретико-методологічні засади етики бізнесу.....	7
Тема 2. Професійна та особиста етика підприємця і менеджера	9
Тема 3. Корпоративна культура та стандарти етичної поведінки	12
Тема 4. Бізнес-етика у глобальному середовищі	14
Тема 5. Загальні засади підприємницького права.....	17
Тема 6. Організаційно-правові форми підприємництва	19
Тема 7. Правове регулювання господарських правовідносин.....	22
Тема 8. Захист прав підприємців та юридична відповідальність.....	25
3. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ.....	28
4. ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ З ДИСЦИПЛІНИ.....	30
5. САМОСТІЙНА РОБОТА.....	32
6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ.....	33
7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	34

ПЕРЕДМОВА

Програма вивчення навчальної дисципліни «Етика бізнесу та підприємницьке право» складена відповідно до освітньої програми підготовки магістрів спеціальності D3 «Менеджмент».

Мета: формування у магістрантів системи знань з теоретичних та практичних аспектів щодо особливостей етичних норм та принципів, правової та етичної культури підприємця, прийняття управлінських рішень відповідно до норм права та етики, правового регулювання підприємницької діяльності вирішення корпоративних конфліктів, етичних норм ведення ділових переговорів, особливостей підприємницького світогляду, розробки проектів локальних нормативних актів.

Завдання дисципліни: формування загальних, фахових та інтегральних компетентностей зі спеціальності в розрізі знань з бізнес-етики та підприємницького права, ділової та професійної етики, етичних та правових аспектів у веденні бізнесу, навичок етичної комунікації, ведення переговорів і розв'язання конфліктів, про правові основи організації підприємницької діяльності в Україні та міжнародній практиці, розвинути критичне мислення та здатність застосовувати правові норми в бізнес-середовищі.

Предмет дисципліни: наукові погляди та сучасні концепції етичних засад ведення бізнесу та системи правових норм, що регулюють підприємницькі відносини, діяльність суб'єктів господарювання та підприємців.

Міждисциплінарні зв'язки: вивчення дисципліни «Етика бізнесу та підприємницьке право» базується на знаннях, отриманих здобувачами з дисциплін: «Філософія», «Етика» (загальні етичні принципи, моральні цінності), «Економіка» та «Менеджмент» (управлінські процеси в бізнесі), «Правознавство» (система права, правові відносини), «Маркетинг», «Фінанси» (правові аспекти договірних і фінансових відносин), «Психологія» (вивчення поведінки людей у бізнесі).

Методичні рекомендації призначені для підготовки здобувачів вищої освіти до практичних занять, виконання завдань самостійної роботи та підсумкового контролю з дисципліни «Етика бізнесу та підприємницьке право». Навчально-методичне видання містить питання для обговорення, питання для самоконтролю, тематику рефератів, практичні завдання, ситуаційні кейси, тестові завдання та перелік питань для підсумкового контролю.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен набути таких компетентностей:

Інтегральна компетентність – здатність визначати та розв'язувати складні спеціалізовані завдання і практичні проблеми у сфері підприємництва з глибоким розумінням етики бізнесу та підприємницького права, принципів корпоративної культури, соціальної відповідальності, а також змісту та меж правового регулювання підприємницьких відносин в умовах динамічності бізнес-середовища та невизначеності.

Компетентності відповідно до освітньої програми підготовки магістрів спеціальності D3 «Менеджмент».

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК2. Здатність до спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) та міжнародному контексті;

ЗК4. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети;

ЗК5. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);

ЗК7. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу Фахові компетентності (ФК):

СК1. Здатність обирати та використовувати концепції, методи та інструментарій менеджменту, в тому числі у відповідності до визначених цілей та міжнародних стандартів;

СК2. Здатність встановлювати цінності, бачення, місію, цілі та критерії, за якими організація визначає подальші напрями розвитку, розробляти і реалізовувати відповідні стратегії та плани;

СК5. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління;

СК6. Здатність формувати лідерські якості та демонструвати їх в процесі управління людьми;

СК7. Здатність розробляти проекти, управляти ними, виявляти ініціативу та підприємливість;

СК10. Здатність до управління організацією та її розвитком;

СК11. Демонструвати розуміння вимог щодо професійної діяльності, зумовлених необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави

ПРН 3. Проектувати ефективні системи управління організаціями;

ПРН 4. Обґрунтовувати та управляти проектами, генерувати підприємницькі ідеї;

ПРН 6. Мати навички прийняття, обґрунтування та забезпечення реалізації управлінських рішень в непередбачуваних умовах, враховуючи вимоги чинного законодавства, етичні міркування та соціальну відповідальність;

ПРН 7. Організовувати та здійснювати ефективні комунікації всередині колективу, з представниками різних професійних груп та в міжнародному контексті;

ПРН 10. Демонструвати лідерські навички та вміння працювати у команді, взаємодіяти з людьми, впливати на їх поведінку для вирішення професійних задач;

ПРН 14. Вміти адаптувати систему управління та потенціал організації до змінних умов ринкового середовища.

1. ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Змістовний модуль 1. Етичні засади сучасного бізнесу та корпоративної культури

Завдання модуля: Формування етичної свідомості та моральних стандартів у підприємницькій діяльності, розвиток корпоративної культури та соціальної відповідальності бізнесу, опанування міжнародних стандартів бізнес-етики.

Тема 1. Теоретико-методологічні засади етики бізнесу

Сутність та значення етики бізнесу в сучасному суспільстві. Основні принципи та функції бізнес-етики. Взаємозв'язок моралі, права та етики бізнесу. Історія становлення та розвитку етики бізнесу. Роль етики у формуванні ділової репутації компанії.

Тема 2. Професійна та особиста етика підприємця і менеджера

Етичні якості та професійні компетенції підприємця. Роль менеджера у формуванні морального клімату організації. Етичні кодекси професійної діяльності. Конфлікт інтересів та шляхи його подолання. Особиста відповідальність керівника за прийняті рішення.

Тема 3. Корпоративна культура та стандарти етичної поведінки

Поняття та елементи корпоративної культури. Стандарти етичної поведінки у бізнесі. Роль корпоративних цінностей у розвитку компанії. Етичний кодекс організації: структура та призначення. Соціальна відповідальність як частина корпоративної культури.

Тема 4. Бізнес-етика у глобальному середовищі

Міжнародні стандарти та норми етики бізнесу. Культурні відмінності у веденні бізнесу. Проблеми глобалізації та їх етичні аспекти. Корпоративна соціальна відповідальність міжнародних компаній. Антикорупційні стандарти у міжнародній практиці.

Змістовний модуль 2. Підприємницьке право та правове регулювання бізнесу

Завдання модуля: Опанування правових основ підприємництва в Україні та світі, розуміння організаційно-правових форм ведення бізнесу, формування правової культури та навичок захисту прав підприємця.

Тема 5. Загальні засади підприємницького права

Підприємницьке право як галузь та навчальна дисципліна: предмет, метод, система. Джерела підприємницького права України: Конституція, Цивільний та Господарський кодекси, міжнародні договори. Принципи підприємницької діяльності в Україні. Суб'єкти підприємницької діяльності: фізичні та юридичні особи. Державна реєстрація суб'єктів господарювання та ліцензування діяльності.

Тема 6. Організаційно-правові форми підприємництва

Класифікація організаційно-правових форм бізнесу. ФОП: особливості правового статусу. Господарські товариства: види та характеристика. Створення та реєстрація підприємств. Ліквідація та реорганізація бізнесу.

Тема 7. Правове регулювання господарських правовідносин

Поняття та види господарських договорів. Порядок укладання та виконання договорів у бізнесі. Регулювання конкурентних відносин. Захист від недобросовісної конкуренції. Правове забезпечення інвестиційної діяльності.

Тема 8. Захист прав підприємців та юридична відповідальність

Права підприємців та гарантії їх захисту. Органи державного нагляду і контролю у бізнесі. Види юридичної відповідальності у підприємстві. Судовий та позасудовий захист бізнесу. Механізми попередження бізнес-конфліктів.

2. ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовний модуль 1.

Етичні засади сучасного бізнесу та корпоративної культури

Тема 1. Теоретико-методологічні засади етики бізнесу

Питання для обговорення

1. Етика бізнесу і її значення для підприємницької діяльності
2. Як співвідносяться моральні, правові та етичні норми?
3. Історичні етапи становлення бізнес-етики.
4. Основні принципи та функції бізнес-етики.
5. Етика як фактор формування ділової репутації та довіри.

Рекомендована література: [1; 8–17; 37–39].

Методичні рекомендації: Вивчити сутність понять «мораль», «етика», «бізнес-етика»; простежити історію виникнення бізнес-етики; ознайомитись із міжнародними стандартами соціальної відповідальності.

Питання для самоконтролю:

1. Дайте визначення моралі, етики та етикету.
2. У чому відмінність між етикою та правом?
3. Які чинники вплинули на розвиток бізнес-етики у світі?
4. Що таке міжнародні стандарти соціальної відповідальності?
5. Які є відмінності між діловою етикою та бізнес-етикою?
6. Що таке етика підприємництва?
7. Які основні принципи етичної поведінки в бізнесі?
8. Як співвідносяться мораль і право у підприємстві?
9. У чому полягає відповідальність бізнесу перед суспільством?
10. Що таке корпоративна соціальна відповідальність?

Тематика рефератів:

Історія становлення бізнес-етики.

Мораль та право: точки перетину у сфері бізнесу.

Міжнародні стандарти соціальної відповідальності.

Етичні кодекси компаній: досвід ЄС та США.

Практичні завдання:

1. Скласти таблицю: «Мораль – Етика – Етикет (спільні та відмінні риси)».

2. Проаналізувати Кодекс корпоративної етики будь-якої української компанії.
3. Навести приклади етичних і неетичних дій сучасних підприємців.
4. Проаналізувати ситуацію: компанія відмовилась від прибуткового контракту через невідповідність етичним нормам. Чи виправдано це?
5. Скласти кодекс етичних принципів для малого бізнесу.
6. Порівняти законодавчі та моральні вимоги до підприємців.
7. Розробити пропозиції щодо впровадження корпоративної соціальної відповідальності у ЗВО.

Кейси:

Кейс 1. Компанія обирає між дешевшими матеріалами низької якості та дорожчими, але сертифікованими. Як це рішення позначиться на іміджі та довгостроковій прибутковості?

Кейс 2. Українська компанія отримала вигідну пропозицію співпраці з іноземним партнером, який відомий неетичною поведінкою на ринку. Як має діяти керівництво?

Кейс 3. Стартап зіткнувся з вибором: знизити якість продукції для зменшення витрат чи залишити високі стандарти, але з меншим прибутком. Що обрати?

Кейс 4. Компанія приховала від клієнтів інформацію про можливі ризики використання продукції. Чи є це етично виправданим?

Тестові завдання:

1. Предметом етики бізнесу є:
  - А) лише правові відносини у бізнесі
  - Б) моральні засади і норми у сфері бізнесу
  - В) економічна ефективність підприємства
  - Г) політична ідеологія бізнесу
2. Який метод етики бізнесу найчастіше застосовують у навчанні?
  - А) кейс-метод
  - Б) статистичний аналіз
  - В) моделювання
  - Г) експеримент
3. Мораль у бізнесі - це:
  - А) сукупність юридичних норм
  - Б) система духовних цінностей і уявлень про добро та зло
  - В) набір етикетних правил
  - Г) виключно економічна категорія
4. Етика відрізняється від етикету тим, що:
  - А) має лише зовнішній характер
  - Б) пов'язана з глибинними моральними нормами
  - В) застосовується тільки у міжнародному бізнесі

Г) не регламентує поведінку

5. Яке поняття означає правила ввічливості й поведінки у діловому спілкуванні?

- А) Мораль
- Б) Етика
- В) Етикет
- Г) Закон

6. Головний принцип бізнес-етики - це:

- А) максимізація прибутку
- Б) довіра та відповідальність
- В) зниження ризиків
- Г) бюрократична процедура

7. Яка компанія відома гаслом «Don't be evil»?

- А) Apple
- Б) Google
- В) Tesla
- Г) Amazon

8. Який міжнародний стандарт стосується соціальної відповідальності бізнесу?

- А) ISO 14001
- Б) ISO 26000
- В) ISO 9001
- Г) ISO 45001

9. В Україні прозорість держзакупівель забезпечує:

- А) ProZorro
- Б) Monobank
- В) Rozetka
- Г) Privat24

10. Що є прикладом порушення бізнес-етики?

- А) корпоративна філантропія
- Б) маніпуляції з фінансовою звітністю
- В) впровадження кодексу поведінки
- Г) соціальне партнерство

Тема 2. Професійна та особиста етика підприємця і менеджера

Питання для обговорення

1. Основні етичні риси сучасного підприємця та менеджера.
2. Взаємозв'язок особистих якостей керівника та морального клімату в організації.
3. Конфлікт інтересів у професійній діяльності та шляхи його подолання.
4. Роль етичних кодексів у регулюванні поведінки менеджера.
5. Прийняття управлінських рішень з урахуванням етичних норм.

Рекомендована література: [1; 7–14; 17; 38].

Методичні рекомендації: Зосередитися на етичних компетентностях менеджера, лідерстві, правилах ділового етикету, конфліктах у бізнесі.

Питання для самоконтролю:

1. Які основні етичні якості менеджера?
2. У чому полягає відповідальність лідера перед колективом?
3. Які правила ділового етикету ви знаєте?
4. Які методи етичного вирішення конфліктів у бізнесі?
5. Чому прозорість і чесність є базовими принципами менеджера?

Тематика рефератів:

1. Лідерство з позицій етичних принципів.
2. Етична поведінка менеджера як фактор успіху компанії.
3. Діловий етикет у міжнародному бізнесі.
4. Конфлікти в бізнесі та етичні методи їх розв'язання.

Практичні завдання:

1. Розробити етичний кодекс менеджера.
2. Розіграти діалог: «Переговори з іноземними партнерами».

Кейси:

Кейс 1. Менеджер компанії отримав подарунок від потенційного постачальника. Чи варто прийняти його, і які наслідки це матиме?

Кейс 2. Підприємець стоїть перед дилемою: залишити некваліфікованого працівника через родинні зв'язки чи звільнити його. Яке рішення етично правильне?

Кейс 3. Керівник компанії часто критикує працівників у присутності колег. Як це впливає на етичний клімат у колективі?

Кейс 4. Менеджер дізнався, що співробітник систематично запізнюється через сімейні проблеми. Як діяти: карати, попередити чи підтримати?

Тестові завдання:

1. Які якості є ключовими для сучасного менеджера?
А) Чесність, відповідальність, комунікабельність
Б) Жорсткість, замкненість, маніпулятивність
В) Прибутковість, агресивність, конкуренція
Г) Байдужість, ізоляція, бюрократія
2. Який стиль управління базується на довірі та етичних принципах?
А) авторитарний

- Б) демократичний
  - В) бюрократичний
  - Г) директивний
3. Приклад соціально відповідального бізнесу в Україні під час війни:
- А) масові скорочення працівників
  - Б) підтримка ЗСУ та гуманітарних проєктів
  - В) приховування податків
  - Г) виведення капіталу за кордон
4. Етика ділового спілкування передбачає:
- А) лише використання економічних термінів
  - Б) повагу, ввічливість і коректність
  - В) жорсткий контроль і критику
  - Г) ігнорування невербальних сигналів
5. Що таке «open door policy»?
- А) політика повної закритості
  - Б) право співробітників звертатися до керівництва напряму
  - В) автоматичне підвищення зарплати
  - Г) система кадрового резерву
6. Приклад етичного лідера:
- А) керівник, який приховує інформацію
  - Б) менеджер, що будує довіру та підтримує співробітників
  - В) директор, який ігнорує соціальні проблеми
  - Г) бізнесмен, що уникає податків
7. Етикет у бізнесі включає:
- А) дрес-код, правила поведінки, протокол
  - Б) лише фінансові звіти
  - В) корпоративні цінності
  - Г) систему оподаткування
8. Яка компанія закрила 8000 кав'ярень для тренінгів із недискримінації?
- А) Starbucks
  - Б) McDonald's
  - В) KFC
  - Г) Subway
9. Що означає ESG?
- А) економіка, соціологія, гарантії
  - Б) екологія, соціальна політика, управління
  - В) етика, стратегія, глобалізація
  - Г) європейські стандарти гарантій
10. Приклад корпоративної філантропії:
- А) підвищення цін на продукцію
  - Б) благодійні внески на освіту та культуру
  - В) ухиляння від податків
  - Г) скорочення персоналу

Тема 3. Корпоративна культура та стандарти етичної поведінки

Питання для обговорення

1. Поняття корпоративної культури та її значення для успіху компанії.
2. Корпоративні кодекси та етичні стандарти підприємств: структура та приклади.
3. Репутаційний менеджмент: етика бренду та іміджу компанії.
4. Етика у фінансовій та комерційній діяльності (маркетинг, реклама, продажі).
5. Етика управління персоналом та трудові відносини.

Рекомендована література: [1; 6–14; 15–17; 37–39].

Методичні рекомендації: Вивчити сутність корпоративної культури, її рівні та елементи. Ознайомитися зі стандартами етичної поведінки, кодексами корпоративної етики, особливостями їх впровадження.

Питання для самоконтролю

1. Що таке корпоративна культура та які її основні елементи?
2. Чим відрізняються формальні та неформальні елементи корпоративної культури?
3. Яке значення корпоративних кодексів для етичної поведінки співробітників?
4. Як етика бренду впливає на імідж компанії?
5. Які аспекти етики важливі у фінансовій та комерційній діяльності?

Тематика рефератів

1. Вплив корпоративної культури на ефективність компанії.
2. Корпоративні кодекси як інструмент регулювання поведінки співробітників.
3. Репутаційний менеджмент та його роль у формуванні довіри.
4. Етика маркетингу та продажів: теорія та практика.

Практичні завдання

1. Розробити проект корпоративного кодексу для вигаданої компанії.
2. Провести аналіз корпоративної культури обраної компанії та скласти рекомендації щодо її вдосконалення.
3. Підготувати презентацію «Етика бренду та репутація компанії» з конкретними прикладами.
4. Проаналізувати рекламну кампанію компанії з точки зору дотримання етичних принципів.

5. Провести рольову гру: вирішення конфліктної ситуації в колективі відповідно до корпоративного кодексу.

Кейси:

Кейс 1. У компанії введено дрес-код, який частина працівників відмовляється дотримуватись. Як вирішити конфлікт?

Кейс 2. У колективі з'явився новий співробітник з іншої культури. Чи повинна компанія змінювати корпоративні традиції для його інтеграції?

Кейс 3. Працівники не дотримуються правил корпоративної етики у соціальних мережах. Як має реагувати керівництво?

Кейс 4. Українська ІТ-компанія відкриває офіс у Польщі. Чи потрібно адаптувати корпоративну культуру до місцевих традицій?

Тестові завдання:

1. Корпоративна культура – це:

- А) тільки організаційна структура
- Б) система цінностей, норм і традицій у компанії
- В) маркетингова стратегія
- Г) фінансова звітність

2. Формальні елементи корпоративної культури включають:

- А) міфи та легенди
- Б) правила та посадові інструкції
- В) корпоративні свята
- Г) дружні обіди

3. Неетична поведінка співробітника призводить до:

- А) зростання прибутку
- Б) погіршення репутації компанії
- В) підвищення ефективності
- Г) розширення ринку

4. Репутаційний менеджмент – це:

- А) контроль за фінансами
- Б) управління іміджем компанії
- В) підвищення зарплат
- Г) внутрішній аудит

5. Корпоративний кодекс визначає:

- А) технічні стандарти
- Б) етичні норми та правила поведінки
- В) маркетингову стратегію
- Г) лише фінансові операції

6. Неформальні елементи корпоративної культури:

- А) внутрішні регламенти
- Б) посадові інструкції

- В) традиції та звичаї компанії
  - Г) правила техніки безпеки
7. Чим цінні корпоративні цінності?
- А) Вони не мають практичного значення
  - Б) Вони регулюють тільки маркетинг
  - В) Вони формують етичну поведінку співробітників
  - Г) Вони визначають податкову політику
8. Основна мета етичного бренду:
- А) Збільшити прибуток будь-якою ціною
  - Б) Зменшити витрати на рекламу
  - В) Підвищити довіру та репутацію компанії
  - Г) Забезпечити суворе дотримання закону
9. Етика у фінансовій діяльності включає:
- А) Виплату бонусів
  - Б) Контроль за фондовими ринками
  - В) Прозорість, чесність і дотримання стандартів
  - Г) Тільки внутрішній аудит
10. Позитивна корпоративна культура сприяє:
- А) Підвищенню податків
  - Б) Скороченню персоналу
  - В) Підвищенню мотивації та ефективності праці
  - Г) Виключно маркетинговим кампаніям

Тема 4. Бізнес-етика у глобальному середовищі

Питання для обговорення

1. Міжкультурна етика бізнесу: особливості міжнародного ділового спілкування.
2. Етика міжнародних переговорів та контрактів.
3. Етичні аспекти цифрової економіки та онлайн-комунікацій.
4. Антикорупційна політика та комплаєнс у бізнесі.
5. Етика підприємництва в Україні: національні особливості та тенденції розвитку.

Рекомендована література: [8–17; 25; 27; 28; 37–39].

Методичні рекомендації: Розглянути особливості бізнес-етики в міжнародних корпораціях, міжкультурні аспекти спілкування, роль глобальних етичних норм.

Питання для самоконтролю

1. Що таке міжкультурна етика бізнесу та чому вона важлива?
2. Які особливості міжнародних переговорів з точки зору етики?

3. Як цифровізація змінює етичні стандарти бізнесу?
4. Що таке антикорупційна політика та комплаєнс?
5. Які національні особливості етики підприємництва в Україні?

Тематика рефератів

1. Міжкультурна етика та глобальні стандарти поведінки у бізнесі.
2. Етичні аспекти міжнародних контрактів та переговорів.
3. Етика в цифровій економіці: кейси та ризики.
4. Антикорупційна політика в міжнародному бізнесі.
5. Національні особливості етики підприємництва в Україні.

Практичні завдання

1. Скласти правила міжкультурного ділового етикету (для України, Німеччини, Японії).
2. Підготувати приклади етичних кодексів транснаціональних компаній.
3. Проаналізувати кейс міжнародної компанії щодо дотримання етики переговорів.
4. Розробити рекомендації щодо етичної поведінки в глобальному бізнес-середовищі.
5. Підготувати презентацію «Етика цифрової економіки».
6. Провести рольову гру міжнародних переговорів з урахуванням культурних особливостей.
7. Підготувати аналіз українських компаній щодо дотримання ESG-принципів.

Кейси:

Кейс 1. Міжнародна корпорація веде бізнес у країні з високим рівнем корупції. Як діяти компанії, щоб не втратити контракт і зберегти етичність?

Кейс 2. Підприємство планує вихід на ринок країни з іншими культурними традиціями. Чи потрібно адаптувати бізнес-модель під місцеву етику?

Кейс 3. Глобальна компанія обмежує права працівників у країнах із низьким рівнем захисту трудових прав. Чи є це етичним?

Кейс 4. Американська компанія планує інвестувати в Україну. Вони наполягають на суворій антикорупційній політиці, але місцеві партнери пропонують «неформальні домовленості». Як діяти?

Тестові завдання:

1. Міжкультурна етика бізнесу вивчає:
  - А) тільки правові норми співпраці між державами
  - Б) особливості взаємодії компаній у межах однієї країни

- В) культурні особливості ділового спілкування між різними країнами
- Г) лише правила ведення переговорів

2. Яка з наведених проблем є ключовою у міжнародному бізнесі?

- А) Висока конкуренція
- Б) Валютні ризики
- В) Різниця в культурних нормах та етичних стандартах
- Г) Технологічна відсталість

3. При веденні переговорів із партнерами з Японії важливо:

- А) Використовувати гумор для створення довіри
- Б) Показати емоційність у дискусії
- В) Поважати ієрархію та уникати прямого заперечення
- Г) Завжди домовлятися письмово

4. Що є прикладом етичної проблеми у цифровій економіці?

- А) Використання інноваційних технологій
- Б) Розвиток стартапів
- В) Порушення конфіденційності персональних даних
- Г) Автоматизація процесів

5. Який із принципів найбільш важливий для міжнародної антикорупційної політики?

- А) Анонімність співробітників
- Б) Прозорість
- В) Швидкість прийняття рішень
- Г) Лояльність клієнтів

6. До інструментів комплаєнс-контролю відноситься:

- А) Корпоративна вечірка
- Б) Внутрішній кодекс поведінки
- В) Рекламна кампанія
- Г) Збільшення штату

7. Основною метою ESG-концепції є:

- А) Збільшення прибутку компанії будь-якими способами
- Б) Дотримання стандартів екології, соціальної відповідальності та управління
- В) Мінімізація витрат на персонал
- Г) Використання офшорних схем

8. У міжнародних відносинах «корпоративна соціальна відповідальність» означає:

- А) Виконання мінімальних вимог законодавства
- Б) Добровільні зобов'язання компаній щодо суспільства та довкілля
- В) Виплату дивідендів акціонерам
- Г) Зменшення податків

9. Головна причина культурних конфліктів у бізнесі:

- А) Фінансові ризики
- Б) Різниця у звичаях, традиціях та цінностях

В) Відсутність технологій

Г) Недостатність капіталу

10. Антикорупційна політика в міжнародному бізнесі покликана:

А) Захищати тільки державні інтереси

Б) Формувати прозорі правила та мінімізувати хабарництво

В) Усувати конкурентів

Г) Забороняти міжнародні угоди

Змістовний модуль 2.

Підприємницьке право та правове регулювання бізнесу

Тема 5. Загальні засади підприємницького права

Питання для обговорення

1. Підприємницьке право як галузь та навчальна дисципліна: предмет, метод, система.

2. Джерела підприємницького права України: Конституція, Цивільний та Господарський кодекси, міжнародні договори.

3. Принципи підприємницької діяльності в Україні.

4. Суб'єкти підприємницької діяльності: фізичні та юридичні особи.

5. Державна реєстрація суб'єктів господарювання та ліцензування діяльності.

Рекомендована література: [2–5; 18–20; 26; 29–32].

Методичні рекомендації: Ознайомитися з поняттям підприємництва, його принципами, правовими основами.

Питання для самоконтролю:

Що таке підприємництво?

Назвіть принципи підприємницької діяльності.

Що таке господарське законодавство?

Чим підприємництво відрізняється від самозайнятості?

Що таке підприємницьке право і його предмет?

Хто є суб'єктами підприємницької діяльності?

Як відбувається державна реєстрація підприємців та ліцензування?

Тематика рефератів:

Предмет і методи підприємницького права.

Основні джерела підприємницького права в Україні.

Принципи підприємницької діяльності та їх застосування.

Права та обов'язки суб'єктів господарювання.

Державна реєстрація та ліцензування підприємницької діяльності.

Сутність і принципи підприємництва.

Господарський кодекс України як джерело підприємницького права.

Правові основи свободи підприємницької діяльності.

Підприємництво в умовах воєнного стану.

Практичні завдання

Провести аналіз джерел підприємницького права.

Підготувати таблицю з принципами підприємницької діяльності.

Розробити інструкцію щодо державної реєстрації підприємця.

Скласти схему прав та обов'язків суб'єктів господарювання.

Проаналізувати реальний кейс ліцензування діяльності компанії.

Проаналізувати ст. 42 Конституції України «Право на підприємницьку діяльність».

Порівняти права і обов'язки підприємців та роботодавців.

Кейси:

Кейс 1. Підприємець уклав усну угоду з партнером, але той відмовляється виконувати зобов'язання. Як вирішити ситуацію?

Кейс 2. Бізнесмен не зареєстрував діяльність, але веде комерційні операції. Які наслідки та етичні проблеми?

Кейс 3. Фірма отримала дозвіл на діяльність, але почала порушувати ліцензійні умови. Як це оцінити з точки зору етики та права?

Кейс 4. Студент відкрив власний стартап, але не зареєстрував його. Чи вважається це підприємницькою діяльністю?

Тестові завдання:

1. Предмет підприємницького права – це:

- А) Податки і збори
- Б) Правові норми, що регулюють підприємницьку діяльність
- В) Лише господарські договори
- Г) Реклама та маркетинг

2. Метод підприємницького права включає:

- А) Виробничий контроль
- Б) Аналіз правових норм і регулюючих актів
- В) Бухгалтерський облік
- Г) Тільки аудит

3. Основний принцип підприємницької діяльності:

- А) Максимізація прибутку будь-якою ціною
- Б) Законність і добросовісність

В) Ухилення від податків

Г) Монополізація ринку

4. Суб'єкти підприємницької діяльності:

А) Тільки державні органи

Б) Лише великі корпорації

В) Фізичні та юридичні особи

Г) Тільки інвестори

5. Державна реєстрація підприємця проводиться:

А) Самостійно, без контролю

Б) Через уповноважений орган державної влади

В) Через нотаріуса лише

Г) Лише для великих компаній

6. Ліцензування діяльності потрібне для:

А) Всі види бізнесу

Б) Тільки зовнішньоекономічної діяльності

В) Встановлених законом видів діяльності

Г) Некомерційних організацій

7. Джерела підприємницького права:

А) Тільки внутрішні регламенти

Б) Конституція, Цивільний кодекс, міжнародні договори

В) Тільки угоди з партнерами

Г) Бюджетні акти

8. Принцип свободи підприємництва означає:

А) Можливість порушувати закон

Б) Обмеження усіх бізнес-ініціатив

В) Право займатися законною діяльністю без непотрібних перешкод

Г) Лише отримання ліцензій

9. Принцип добросовісності:

А) Обов'язок приховувати ризики

Б) Ігнорування конкурентів

В) Чесне виконання зобов'язань та взаємодія з партнерами

Г) Мінімізація оподаткування

10. Підприємницьке право як наука вивчає:

А) Лише бухгалтерський облік

Б) Тільки податки

В) Норми та принципи регулювання підприємницької діяльності

Г) Внутрішні корпоративні правила

Тема 6. Організаційно-правові форми підприємництва

Питання для обговорення

1. Господарські товариства: повне, командитне, ТОВ, АТ.

2. Підприємства різних форм власності: приватні, комунальні, державні.

3. Об'єднання підприємств: асоціації, корпорації, холдинги.
4. Підприємництво іноземних суб'єктів в Україні.

Рекомендована література: [2–5; 19–22; 26; 29; 30].

Методичні рекомендації: Розглянути форми підприємницької діяльності: ФОП, господарські товариства.

Питання для самоконтролю

1. Які основні господарські товариства існують в Україні?
2. Чим відрізняються приватні, комунальні та державні підприємства?
3. Які форми об'єднання підприємств застосовуються в Україні?
4. Як діє підприємництво іноземних суб'єктів в Україні?
5. Які особливості відповідальності учасників різних організаційно-правових форм?
6. Які є форми підприємництва в Україні?
7. Чим відрізняється ТОВ від АТ?
8. Які переваги та недоліки ФОП?
9. Які права мають учасники господарських товариств?

Тематика рефератів

1. Порівняльний аналіз ФОП і ТОВ.
2. Права акціонерів в АТ.
3. Розвиток кооперативного руху в Україні.
4. Організаційно-правові форми підприємництва в країнах ЄС.
5. Повне та командитне товариство: права, обов'язки та ризики учасників.
6. ТОВ та АТ: особливості створення і управління.
7. Підприємства різних форм власності: порівняльний аналіз.
8. Корпорації, асоціації та холдинги: структура та принципи діяльності.
9. Іноземні інвестиції та підприємництво в Україні: правові аспекти.

Практичні завдання

1. Скласти таблицю «ФОП – ТОВ – АТ (переваги й недоліки).
2. Визначити, яка форма підприємництва найбільш доцільна для малого бізнесу.
3. Проаналізувати кейс щодо об'єднання підприємств у холдинг.
4. Розробити алгоритм створення ТОВ в Україні.
5. Визначити правові наслідки діяльності іноземного підприємства в Україні.
6. Підготувати схему відповідальності учасників різних організаційно-правових форм.

Кейси:

Кейс 1. Троє друзів хочуть заснувати бізнес. Один пропонує ФОП, другий – ТОВ, третій – акціонерне товариство. Яку форму краще обрати і чому?

Кейс 2. Засновник підприємства хоче вивести гроші з компанії у власних інтересах. Чи має він на це право?

Кейс 3. Співзасновники ТОВ не можуть домовитись щодо розподілу прибутку. Як вирішити конфлікт етично та правово?

Кейс 4. Двоє друзів хочуть відкрити кав'ярню. Вони вагаються між ФОП і ТОВ. Яку форму обрати?

Тестові завдання:

1. Повне товариство – це:

- А) Товариство з обмеженою відповідальністю
- Б) Товариство, учасники якого відповідають усім своїм майном за зобов'язаннями
- В) Акціонерне товариство
- Г) Державне підприємство

2. Командитне товариство характеризується:

- А) Відповідальністю всіх учасників тільки в межах вкладу
- Б) Відсутністю управління
- В) Наявністю командитистів (відповідають вкладом) і повних партнерів (відповідають усім майном)
- Г) Лише державним контролем

3. ТОВ – це:

- А) Товариство без відповідальності
- Б) Товариство з обмеженою відповідальністю, учасники відповідають вкладом
- В) Акціонерне товариство
- Г) Повне товариство

4. АТ – це:

- А) Товариство, учасники якого несуть повну відповідальність
- Б) Малий бізнес
- В) Акціонерне товариство, капітал поділений на акції
- Г) Некомерційна організація

5. Державне підприємство – це:

- А) Повне товариство
- Б) Товариство з обмеженою відповідальністю
- В) Підприємство, яке належить державі та управляється держорганами
- Г) Командитне товариство

6. Приватне підприємство:

- А) Всі акції належать державі
- Б) Засновники приватні особи, управління на їх розсуд
- В) Тільки малий бізнес
- Г) Має обмежену юридичну силу

7. Холдинг – це:

- А) Товариство з обмеженою відповідальністю
- Б) Підприємство без акцій
- В) Об'єднання підприємств під єдиним управлінням
- Г) Некомерційна організація

8. Асоціація підприємств – це:

- А) Кожне підприємство працює автономно
- Б) Форма державного контролю
- В) Добровільне об'єднання підприємств для спільної діяльності
- Г) Лише для іноземних компаній

9. Іноземний підприємець в Україні може:

- А) Створювати лише державне підприємство
- Б) Реєструвати юридичну особу або філію відповідно до законодавства
- В) Працювати без реєстрації
- Г) Тільки як фізична особа

10. Повна відповідальність учасника – це:

- А) Відповідальність тільки вкладом
- Б) Відповідальність за акціями
- В) Відповідальність всім своїм майном за зобов'язаннями товариства
- Г) Відсутність відповідальності

Тема 7. Правове регулювання господарських правовідносин

Питання для обговорення

1. Господарські договори: поняття, види, порядок укладення та виконання.
2. Ціноутворення та розрахунки у сфері господарювання.
3. Інвестиційна та інноваційна діяльність: правові засади.
4. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств.

Рекомендована література: [2–5; 19; 20; 23; 29–34].

Методичні рекомендації: Вивчити основні види господарських договорів, правове регулювання зобов'язань, відповідальність сторін.

Питання для самоконтролю

1. Що таке господарський договір та його види?
2. Як відбувається укладення та виконання договорів?
3. Які правові аспекти ціноутворення та розрахунків?
4. Що таке господарські правовідносини?
5. Які бувають види господарських договорів?
6. Які елементи має договір?
7. Які підстави визнання договору недійсним?

8. Що таке господарське зобов'язання?
9. Правові засади інвестиційної та інноваційної діяльності.
10. Особливості зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Тематика рефератів

1. Види господарських договорів та їх правове регулювання.
2. Процедура укладення та виконання господарських договорів.
3. Ціноутворення в підприємницькій діяльності: законодавчі вимоги.
4. Правові аспекти інвестиційної діяльності.
5. Зовнішньоекономічна діяльність та її регулювання.
6. Господарський договір як інструмент підприємницької діяльності.
7. Види господарських договорів.
8. Відповідальність за порушення договорів.
9. Судова практика у сфері господарських відносин.

Практичні завдання

1. Скласти проект договору оренди приміщення.
2. Проаналізувати реальний приклад господарської угоди.
3. Підготувати приклад господарського договору.
4. Провести аналіз виконання конкретного договору компанією.
5. Розробити алгоритм визначення ціни на продукцію з урахуванням законодавства.
6. Проаналізувати правові аспекти інвестиційного проекту.
7. Скласти схему зовнішньоекономічної діяльності компанії.

Кейси:

Кейс 1. Підприємство порушило умови договору, але виправдовується «форс-мажором». Чи можна вважати це правомірним?

Кейс 2. Партнерська компанія порушує строки поставки продукції. Як діяти підприємцю: судитися чи домовлятися?

Кейс 3. Компанія розкрила конфіденційну інформацію про клієнта. Які правові та етичні наслідки?

Кейс 4. Компанія уклала договір поставки, але постачальник не виконав умови. Яка відповідальність настає?

Тестові завдання:

1. Господарський договір – це:
А) Угода між суб'єктами підприємницької діяльності для регулювання майнових відносин

- Б) Особистий договір між фізичними особами
- В) Лише міжнародний контракт
- Г) Тимчасовий наказ

2. Основний принцип укладення договору:

- А) Дія на власний розсуд
- Б) Добровільність, законність та рівність сторін
- В) Ігнорування законодавства
- Г) Відсутність підписів

3. Виконання договору передбачає:

- А) Тільки оплату
- Б) Ігнорування строків
- В) Виконання всіх умов, строків та обов'язків сторін
- Г) Повне делегування третій особі

4. Ціноутворення регулюється:

- А) Внутрішніми домовленостями лише
- Б) Законом про ціни, ринковими умовами та контрактом
- В) Міжнародними договорами
- Г) Лише податковим кодексом

5. Інвестиційна діяльність – це:

- А) Лише купівля товарів
- Б) Вкладення коштів з метою отримання прибутку
- В) Безоплатне надання ресурсів
- Г) Діяльність без реєстрації

6. Інноваційна діяльність передбачає:

- А) Використання застарілих технологій
- Б) Розробку і впровадження нових продуктів, технологій або послуг
- В) Тільки маркетинг
- Г) Продаж готової продукції

7. ЗЕД – це:

- А) Внутрішній ринок
- Б) Лише експортування товарів
- В) Зовнішньоекономічна діяльність підприємства
- Г) Лише імпорт

8. Виконання міжнародного контракту потребує:

- А) Лише підпису директора
- Б) Дотримання українського та міжнародного права
- В) Ігнорування митних правил
- Г) Тільки фінансового звіту

9. Господарські договори бувають:

- А) Тільки письмові
- Б) Купівлі-продажу, підряду, поставки, перевезення, послуг та ін.
- В) Лише усні
- Г) Лише державні

10. Порухення умов договору тягне:

- А) Ніяких наслідків
- Б) Лише штрафи за податки
- В) Відповідальність відповідно до закону і договору
- Г) Державне втручання

Тема 8. Захист прав підприємців та юридична відповідальність

Питання для обговорення

1. Правовий захист підприємців: органи, інституції, порядок звернення.
2. Господарські спори та способи їх вирішення: суди, арбітраж, медіація.
3. Юридична відповідальність у сфері підприємництва: цивільна, адміністративна, кримінальна.
4. Захист прав споживачів як елемент підприємницького права.

Рекомендована література: [2–5; 19; 23–25; 29–36].

Методичні рекомендації: Ознайомитися з механізмами захисту прав підприємців, видами юридичної відповідальності.

Питання для самоконтролю

1. Які органи здійснюють правовий захист підприємців?
2. Які способи вирішення господарських спорів існують?
3. Які види юридичної відповідальності застосовуються до підприємців?
4. Які права споживачів захищаються законом?
5. Як підприємці можуть реалізувати свої права у судовому порядку?
6. Які права мають підприємці?
7. Які існують способи захисту прав?
8. Що таке юридична відповідальність?
9. Яка роль судів у захисті прав бізнесу?

Тематика рефератів

1. Правовий захист підприємців: органи, механізми, процедури.
2. Господарські спори: суд, арбітраж, медіація.
3. Цивільна, адміністративна та кримінальна відповідальність підприємців.
4. Захист прав споживачів як складова підприємницького права.
5. Міжнародний досвід захисту підприємницьких прав.

Практичні завдання

1. Підготувати схему правового захисту підприємця.

2. Проаналізувати кейс господарського спору та запропонувати вирішення.
3. Визначити вид юридичної відповідальності за конкретний приклад порушення.
4. Розробити алгоритм захисту прав споживача.
5. Підготувати порівняльну таблицю українського та міжнародного захисту підприємців.

Кейси:

Кейс 1. Податкові органи безпідставно заблокували рахунки компанії. Як підприємцю відстояти свої права?

Кейс 2. Підприємець дізнався, що конкурент поширює неправдиву інформацію про його бізнес. Які можливі способи захисту?

Кейс 3. Компанію звинувачують у порушенні прав споживачів, хоча продукція відповідає стандартам. Як захистити репутацію?

Кейс 4. ФОП незаконно оштрафували на значну суму. Які кроки слід зробити для захисту?

Тестові завдання:

1. Правовий захист підприємців здійснюють:

- А) Судові органи, арбітражі та державні контролюючі органи
- Б) Лише нотаріуси
- В) Тільки інвестори
- Г) Комерційні банки

2. Господарський спір – це:

- А) Суперечка щодо особистих прав
- Б) Суперечка між суб'єктами господарювання щодо майнових відносин
- В) Лише суперечка з податківцями
- Г) Лише внутрішній конфлікт

3. Види юридичної відповідальності підприємців:

- А) Лише кримінальна
- Б) Тільки цивільна
- В) Цивільна, адміністративна та кримінальна
- Г) Тільки податкова

4. Способи вирішення господарських спорів:

- А) Лише суд
- Б) Лише третейський суд
- В) Суд, арбітраж, медіація
- Г) Тільки державний нагляд

5. Цивільна відповідальність підприємця:

- А) Обов'язкова лише для держпідприємств
- Б) Відшкодування збитків, виконання зобов'язань
- В) Лише штрафи
- Г) Не застосовується

6. Адміністративна відповідальність може включати:

- А) Тільки позбавлення волі
- Б) Лише письмове попередження
- В) Штрафи, обмеження, припинення діяльності
- Г) Лише громадські роботи

7. Кримінальна відповідальність застосовується за:

- А) Недотримання договору
- Б) Невчасне звітування
- В) Злочини проти власності, шахрайство, корупцію
- Г) Податкові декларації

8. Захист прав споживачів регулюється:

- А) Лише кодексом про працю
- Б) Законом «Про захист прав споживачів» та іншими нормативами
- В) Лише договорами
- Г) Тільки міжнародними нормами

9. Реалізація прав підприємця у суді потребує:

- А) Усної заяви
- Б) Подання позовної заяви та доказів
- В) Лише телефонного звернення
- Г) Листування з органами

10. Медіація передбачає:

- А) Примусове рішення суду
- Б) Ігнорування суперечок
- В) Добровільне врегулювання спору за участю нейтральної третьої сторони
- Г) Тільки письмовий наказ

3. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Сутність етики бізнесу та її значення для сучасного підприємництва
2. Основні принципи та функції бізнес-етики
3. Взаємозв'язок моралі, права та етики бізнесу
4. Історичні етапи розвитку бізнес-етики
5. Роль етики у формуванні ділової репутації та довіри
6. Вплив етики на прийняття управлінських рішень
7. Етичні риси сучасного підприємця та менеджера
8. Вплив особистих якостей керівника на моральний клімат організації
9. Конфлікт інтересів у професійній діяльності та способи його запобігання
10. Роль етичних кодексів у регулюванні поведінки менеджера
11. Прийняття управлінських рішень з урахуванням етичних норм
12. Методи формування етичної свідомості менеджерів
13. Приклади етичних дилем у професійній діяльності підприємця
14. Поняття корпоративної культури та її основні елементи
15. Значення корпоративних цінностей для розвитку компанії
16. Стандарти етичної поведінки в організації
17. Структура та функції корпоративного етичного кодексу
18. Соціальна відповідальність компанії як етичний обов'язок бізнесу
19. Вплив корпоративної культури на мотивацію та ефективність персоналу
20. Проблеми глобалізації та їх вплив на етичну поведінку бізнесу
21. Міжнародні стандарти бізнес-етики та їх застосування
22. Вплив культурних відмінностей на ведення міжнародного бізнесу
23. Підходи до корпоративної соціальної відповідальності міжнародних компаній
24. Способи запобігання порушенням етичних норм у глобальному бізнесі
25. Міжнародні кодекси та угоди, що визначають етичні стандарти бізнесу
26. Приклади етичних конфліктів у міжнародних компаніях та способи їх вирішення
27. Підприємницьке право та його основні завдання
28. Джерела та принципи підприємницького права в Україні
29. Суб'єкти підприємницьких правовідносин: права та обов'язки
30. Роль держави у регулюванні бізнесу
31. Порівняння підприємницького та господарського права
32. Приклади застосування норм підприємницького права у практиці
33. Вплив законодавчих змін на розвиток підприємництва
34. Організаційно-правові форми бізнесу та їх класифікація
35. Особливості діяльності фізичної особи-підприємця (ФОП)

36. Види господарських товариств та їх характеристики
37. Процедури створення та державної реєстрації підприємств
38. Способи реорганізації та ліквідації суб'єктів господарювання
39. Порівняння ефективності різних організаційно-правових форм підприємництва
40. Приклади трансформацій бізнесу в Україні
41. Права підприємців та механізми їх захисту
42. Види юридичної відповідальності у підприємницькій діяльності
43. Роль органів державного контролю та нагляду
44. Судовий та позасудовий захист прав підприємців
45. Превентивні заходи щодо уникнення бізнес-конфліктів
46. Приклади ефективного захисту прав підприємців у судах України
47. Взаємодія етики бізнесу та підприємницького права
48. Вплив етичної поведінки підприємця на інвестиційну привабливість компанії
49. Зв'язок корпоративної культури та дотримання законодавства
50. Вплив глобальних трендів бізнес-етики на українські компанії

4. ВИМОГИ ДО НАПИСАННЯ РЕФЕРАТУ З ДИСЦИПЛІНИ

Написання і захист реферату є важливою формою самостійної навчальної діяльності здобувачів вищої освіти. Написання реферату сприяє поглибленому вивченню навчальної дисципліни, подальшій систематизації, розширенню та закріпленню отриманих знань.

Виконання реферату покликане:

- поглибити, систематизувати і закріпити теоретичні знання з дисципліни;
- відпрацювати навички самостійної роботи з елементами творчого пошуку та ініціативності;
- виробити вміння узагальнювати теоретичні матеріали, аналізувати практичну інформацію, працювати зі спеціальною літературою, нормативно-правовими актами, довідковими виданнями та електронними ресурсами;
- використовувати сучасні методи наукового дослідження в процесі вивчення етичних та правових аспектів підприємницької діяльності;
- аналізувати конкретні ситуації у сфері бізнесу, корпоративного управління, ділової етики та підприємницького права, робити наукові узагальнення й обґрунтовані висновки.

Реферат повинен бути логічно побудований і мати характер цілісного та завершеного самостійного дослідження.

Етапи виконання реферату:

1. вибір теми;
2. підготовка до написання реферату;
3. складання плану;
4. формування тексту реферату;
5. оформлення роботи;
6. подання роботи керівнику для перевірки.

Здобувач вищої освіти виконує один реферат за однією із запропонованих тем на власний вибір. За погодженням із викладачем може бути запропонована інша тема, що відповідає змісту навчальної дисципліни.

Реферат складається з таких частин: вступ, основна частина, висновки.

Вступ. У вступі здобувач вищої освіти обґрунтовує актуальність обраної теми, дає характеристику сучасного стану досліджуваної проблеми та визначає об'єкт і предмет дослідження. Формулюються мета та завдання реферату. У вступі доцільно висвітлити рівень наукової розробленості теми у вітчизняній та зарубіжній літературі, здійснити короткий огляд основних наукових праць і публікацій з досліджуваної проблематики.

Обсяг вступу – 1–2 сторінки.

Основна частина роботи. Основна частина присвячується теоретико-методологічним аспектам досліджуваної теми та поділяється на 2–3 параграфи. Тут розглядаються загальні теоретичні підходи до теми з використанням сучасних літературних джерел з досліджуваної проблеми (монографії, наукові статті, матеріали конференцій, нормативно-правові акти, електронні ресурси тощо).

Рекомендований обсяг основної частини реферату – 7–10 сторінок.

Висновки. Висновки показують, якою мірою вирішено завдання і досягнуто мету дослідження, сформульовану у вступі. Результатами висновків є чіткі конкретні узагальнення матеріалу дослідження.

Обсяг висновків – 1–2 сторінки.

Мова реферату – державна, стиль – науковий, чіткий, без орфографічних і синтаксичних помилок; послідовність викладу матеріалу – логічна. Пряме переписування у роботі матеріалів з літературних джерел неприпустиме, крім цитат, що подаються у лапках відповідно до тексту оригіналу.

Набір тексту здійснюється на комп'ютері через 1,5 міжрядкових інтервали (29–30 рядків на сторінці), друк – на принтері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210×297 мм) з використанням шрифту Times New Roman.

Кегль шрифту – 14.

Поля: ліве – не менше 25 мм; праве – не менше 10 мм; верхнє – не менше 20 мм; нижнє – не менше 20 мм.

Шрифт друку повинен бути чітким, чорного кольору середньої жирності, щільність тексту – однаковою.

Матеріал реферату слід брошурувати у такій послідовності:

- титульний аркуш;
- зміст;
- вступ;
- основна частина;
- висновки;
- список використаних джерел.

Викладення тексту розділів, а також вступу та висновків слід починати з нової сторінки. Параграфи позначають порядковими номерами арабськими цифрами (1, 2, 3).

Нумерація. Сторінки роботи нумеруються арабськими цифрами (без знака №) у правому верхньому куті аркуша. Першою сторінкою роботи є титульна сторінка, яка включається до загальної нумерації сторінок і на якій номер сторінки не ставиться.

Оформлення допоміжних матеріалів. Допоміжними матеріалами є: ілюстрації (схеми, діаграми, рисунки тощо), таблиці, формули та додатки.

Ілюстрації мають доповнювати текст роботи, поглиблювати розкриття її змісту, тому в тексті на кожному з них повинно бути посилання з коментарем.

Таблиці, рисунки, формули та посилання оформлюються відповідно до чинних вимог ДСТУ 8302:2015 та академічних стандартів оформлення наукових робіт.

Наприкінці роботи наводиться список використаних джерел. До нього включаються публікації вітчизняних і зарубіжних авторів, нормативно-правові акти та електронні ресурси, на які є посилання в тексті роботи.

Реферат повинен бути виконаний із дотриманням принципів академічної доброчесності. Не допускаються плагіат, фабрикація, фальсифікація результатів дослідження та інші порушення, визначені Законом України «Про освіту».

Обов'язковим етапом роботи над рефератом є його захист, що передбачає виступ перед аудиторією з основними положеннями роботи.

Захист реферату включає:

1. Коротке повідомлення про актуальність теми реферату, визначення мети і завдань роботи, отримані результати, висновки та пропозиції.
2. Відповіді здобувача вищої освіти на запитання викладача та інших здобувачів.
3. Відгук наукового керівника-консультанта про виконаний реферат (самостійність, своєчасність виконання, відповідність змісту темі, повнота її розкриття, дотримання вимог щодо оформлення тощо).

5. САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота є невід'ємною складовою освітнього процесу та важливою формою організації навчальної діяльності здобувачів вищої освіти. Вона спрямована на поглиблення, систематизацію та закріплення теоретичних знань, отриманих під час вивчення дисципліни «Етика бізнесу та підприємницьке право», а також на формування практичних навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності.

Метою самостійної роботи є забезпечення більш глибокого засвоєння програмного матеріалу, розвиток критичного мислення, здатності до самостійного прийняття управлінських рішень, удосконалення навичок роботи з інформаційними джерелами та формування професійних компетентностей у сфері менеджменту та підприємницької діяльності.

Основними завданнями самостійної роботи є:

- поглиблення та закріплення теоретичних знань з дисципліни;
- формування навичок самостійного опрацювання навчальної, наукової та нормативно-правової літератури;
- набуття вмінь аналізувати етичні та правові аспекти ведення бізнесу;
- формування навичок застосування норм права та принципів бізнес-етики під час прийняття управлінських рішень;
- розвиток аналітичного мислення та здатності до розв'язання проблемних ситуацій у сфері підприємницької діяльності;
- формування відповідального ставлення до результатів власної навчальної діяльності.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти передбачає:

- опрацювання лекційного матеріалу та конспектів лекцій;
- вивчення нормативно-правових актів, що регулюють підприємницьку діяльність та корпоративні відносини;
- підготовку до практичних занять;
- виконання практичних завдань та індивідуальних завдань;
- розв'язання ситуаційних завдань і кейсів;
- підготовку відповідей на питання для самоконтролю;
- опрацювання рекомендованої навчальної, наукової та періодичної літератури;
- підготовку рефератів;
- проходження тестового контролю;
- підготовку до підсумкового контролю з дисципліни.

Формами контролю самостійної роботи є усне опитування, перевірка виконання практичних завдань, тестовий контроль, підготовка та захист рефератів.

Під час виконання самостійної роботи здобувачі вищої освіти повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності та коректно використовувати використані джерела інформації.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Оцінювання результатів самостійної роботи здобувачів вищої освіти здійснюється з метою визначення рівня засвоєння теоретичного матеріалу, сформованості практичних навичок, здатності застосовувати набуті знання для розв'язання професійних завдань, а також виявлення рівня самостійності, творчого підходу та аналітичного мислення здобувачів вищої освіти.

Оцінювання індивідуальних завдань, рефератів та інших видів самостійної роботи здійснюється за такими критеріями:

- «Відмінно» – тему розкрито повно, логічно та творчо, наведено критичний аналіз проблеми, сформульовано обґрунтовані висновки та пропозиції. Робота оформлена відповідно до встановлених вимог. Доповідь здобувача вищої освіти є послідовною, аргументованою та супроводжується ґрунтовними відповідями на поставлені запитання.

- «Добре» – тему розкрито достатньо повно, проте мають місце окремі недоліки непринципового характеру. Доповідь є логічною, а оформлення роботи відповідає встановленим вимогам.

- «Задовільно» – тему розкрито частково, у роботі наявні недоліки змістовного характеру, висновки недостатньо обґрунтовані. Допущено окремі порушення вимог щодо оформлення.

- «Незадовільно» – тема не розкрита, відсутній логічний зв'язок між окремими частинами роботи та належне обґрунтування висновків. Робота оформлена з істотними недоліками або не відповідає встановленим вимогам.

Критерії оцінювання тестових завдань:

- «Відмінно» – 80–100 % правильних відповідей;

- «Добре» – 60–79 % правильних відповідей;

- «Задовільно» – 40–59 % правильних відповідей;

- «Незадовільно» – менше 40 % правильних відповідей.

Критерії оцінювання виконання практичних завдань та ситуаційних кейсів:

- «Відмінно» – завдання виконано правильно та в повному обсязі, наведено аргументовані висновки й рекомендації;

- «Добре» – завдання виконано правильно, проте допущено окремі несуттєві неточності;

- «Задовільно» – завдання виконано частково, окремі висновки є недостатньо обґрунтованими;

- «Незадовільно» – завдання не виконано або більшість рішень є неправильними.

Під час оцінювання результатів самостійної роботи також враховуються рівень самостійності виконання завдань, уміння працювати з нормативно-правовими актами, навчальною та науковою літературою, логічність і послідовність викладення матеріалу, обґрунтованість висновків, а також дотримання принципів академічної доброчесності.

Результати оцінювання самостійної роботи враховуються під час здійснення поточного контролю знань здобувачів вищої освіти та є важливою складовою підсумкової оцінки з дисципліни.

7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базова

1. Палеха Ю. І. Етика ділових відносин : навчальний посібник. Київ : Кондор, 2008. 356 с.
2. Щербина В. С. Господарське право : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2021.
3. Подцерковний О. П., Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Господарське право України : підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 616 с.
4. Вінник О. М. Господарське право : навчальний посібник. Київ : Правова єдність, 2012.
5. Варналій З. С. Основи підприємництва : навчальний посібник. Київ : Знання-Прес, 2006. 350 с.
6. Гавкалова Н. Л. Корпоративна культура підприємств: формування, розвиток та оцінка ефективності : монографія. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 392 с.
7. Кузьмін О. Є., Мельник О. Г. Основи менеджменту : підручник. Київ : Академвидав, 2003. 416 с.
8. Drucker P. F. Management: Tasks, Responsibilities, Practices. New York : Harper Business, 2008.

Додаткова

9. Hartman L. P., DesJardins J., MacDonald C. Business Ethics: Decision Making for Personal Integrity and Social Responsibility. 9th ed. New York : McGraw-Hill Education, 2023.
10. Moriarty J. Business Ethics: A Contemporary Introduction. New York : Routledge, 2021.
11. Lütge C., Uhl M. Business Ethics: An Economically Informed Perspective. Oxford : Oxford University Press, 2021.
12. Velasquez M. G. Business Ethics: Concepts and Cases. 8th ed. Harlow : Pearson Education, 2018.
13. Treviño L. K., Nelson K. A. Managing Business Ethics: Straight Talk about How to Do It Right. 8th ed. Hoboken : Wiley, 2021.
14. Freeman R. E. Strategic Management: A Stakeholder Approach. Cambridge : Cambridge University Press, 2010.
15. ISO 26000:2010 Guidance on Social Responsibility. Geneva : International Organization for Standardization, 2010.
16. OECD Guidelines for Multinational Enterprises on Responsible Business Conduct. Paris : OECD Publishing, 2023.
17. United Nations Global Compact. The Ten Principles of the United Nations Global Compact. New York : United Nations.

Нормативні документи

18. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>

19. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
20. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
21. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 06.02.2018 р. № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19>
22. Закон України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 р. № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20>
23. Закон України «Про захист економічної конкуренції» від 11.01.2001 р. № 2210-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2210-14>
24. Закон України «Про захист прав споживачів» від 12.05.1991 р. № 1023-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>
25. Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>
26. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань» від 15.05.2003 р. № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
27. United Nations Convention Against Corruption (UNCAC). URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/treaties/CAC>
28. OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions. URL: <https://www.oecd.org/corruption/oecdantibriberyconvention.htm>

Інформаційні ресурси

29. Верховна Рада України. URL: <https://www.rada.gov.ua>
30. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
31. Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua>
32. Міністерство економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua>
33. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.mof.gov.ua>
34. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua>
35. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. URL: <https://www.nbuv.gov.ua>
36. Національне агентство з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua>
37. Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD). URL: <https://www.oecd.org>
38. United Nations Global Compact. URL: <https://www.unglobalcompact.org>
39. Transparency International. URL: <https://www.transparency.org>
40. Система електронних публічних закупівель ProZorro. URL: <https://prozorro.gov.ua>

Для нотаток

Навчально-методичне видання

Етика бізнесу та підприємницьке право

укладач Пігош В.А.

Методичні рекомендації

Тираж 10 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 6984 від 20.11.2019 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ,
89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26
тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

Е-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>